

ТРЕТА СТУДЕНТСКА КОНФЕРЕНЦИЈА
„Критични прашања во земјоделството и
животната средина“

Актуелни сорти во производството на
ориз во Република Северна
Македонија

Ката Ангелова, Верица Илиева, Наталија Маркова Руждиќ

11.11.2022 год.

- Оризот е една од најстарите житни култури;
- Припраѓа во фамилијата на треви *Poaceae*, потфамилија *Vambugoideae*, род *Oryza*. Познати се околу 25 видови;
- Во производството се застапени само два вида, *Oryza sativa* L. и *Oryza glaberrima*, останатите се диви видови;
- Производството во Р.С.Македонија, е концентрирано во источниот дел по течението на реката Брегалница; во Кочанско, Штипско, Виничко и Блатечко;
- На помали површини е застапено во Велешко и Пробиштипско;
- Најголем оризопроизводен реон е во Кочанската Котлина во која се реализира околу 70% од вкупното прозиводство во земјата;
- Во последните неколку години во Р.С.Македонија оризот е застапен на околу 4.500 ha.

- Зрното ориз што се добива при жетвата на оризовата култура се нарекува суров ориз или арпа;
 - Крајната вредност на оризот зависи првенствено од количеството на бел ориз коешто се добива при преработката на арпата (рандманот на бел ориз);
 - Рандманот претставува количеството на бел ориз (цели зрна), спрема количеството на споредните производи добиени при преработка на суровиот ориз;
-
- Не секогаш сортите ориз кои имаат висок принос на суров ориз имаат добар рандман, односно висок принос на бел ориз;
 - Лупењето на арпата и добивањето на белиот ориз е индустриска операција која лесно може да се контролира со правилно поставување на машините за лупење (особено со современите дигитални машини);
 - Најновите истражувања поврзани со проблемите во процесот на лупење, како клучен фактор го потенцираат моментот на жетвата;
 - Истражувањата посочуваат дека приносот на бел ориз е функција на содржината на влага во арпата во моментот на жетвата и дека постои оптимална содржина на влага за максимален принос на бел ориз која се разликува во зависност од сортата и локацијата на производството.

Застапени сорти во производството на ориз во РС Македонија во последните години

- **Италијански сорти:** сант андреа, валенте, опале, камео, бароне, драго, балдо, селенио, ониче, роналдо.
- **Валенте:** Спаѓа во групата на сорти со кратка вегетација од 130 дена и отпорност на температурни промени, издржливост на ладна вода;
- **Опале:** Сорта со кратка вегетација, околу 136 дена. Има ниско стебло и висока отпорност на полегнување. Издржлива на ладна вода и отпорна на пламеница;
- **Камео:** Спаѓа во сортите со средна вегетација, околу 140 дена. Има ниско стебло и способност да формира повеќе братимки;
- **Бароне:** Спаѓа во групата на CLEAR FIELD сорти. Се препорачува на површини каде оризот се одгледува како моно култура, со посебна агротехника. Должината на вегетацијата изнесува 145-150 дена. Има средно ниско стебло со добра отпорност на болести. Се карактеризира со висока продуктивност;
- **Сант Андреа:** Има високо стебло со вегетациски циклус од 150-160 дена. Поради висината на стеблото не е отпорна на полегнување;
- **Турски сорти:** гала, халибеј, ѓонен, ефе, османџик.

Valente
Влага: 17%
Рандаман: 62%

Opale
Влага: 15.7%
Рандаман: 52%

Sammeo
Влага: 15.5%
Рандаман: 57%

Barone
Влага: 15.3%
Рандаман: 51%

Sant Andrea
Влага: 13.8%
Рандаман: 46%

Valente
Влага: 17%
Рандаман: 62%

Opale
Влага: 15.7%
Рандаман: 52%

Sammeo
Влага: 15.5%
Рандаман: 57%

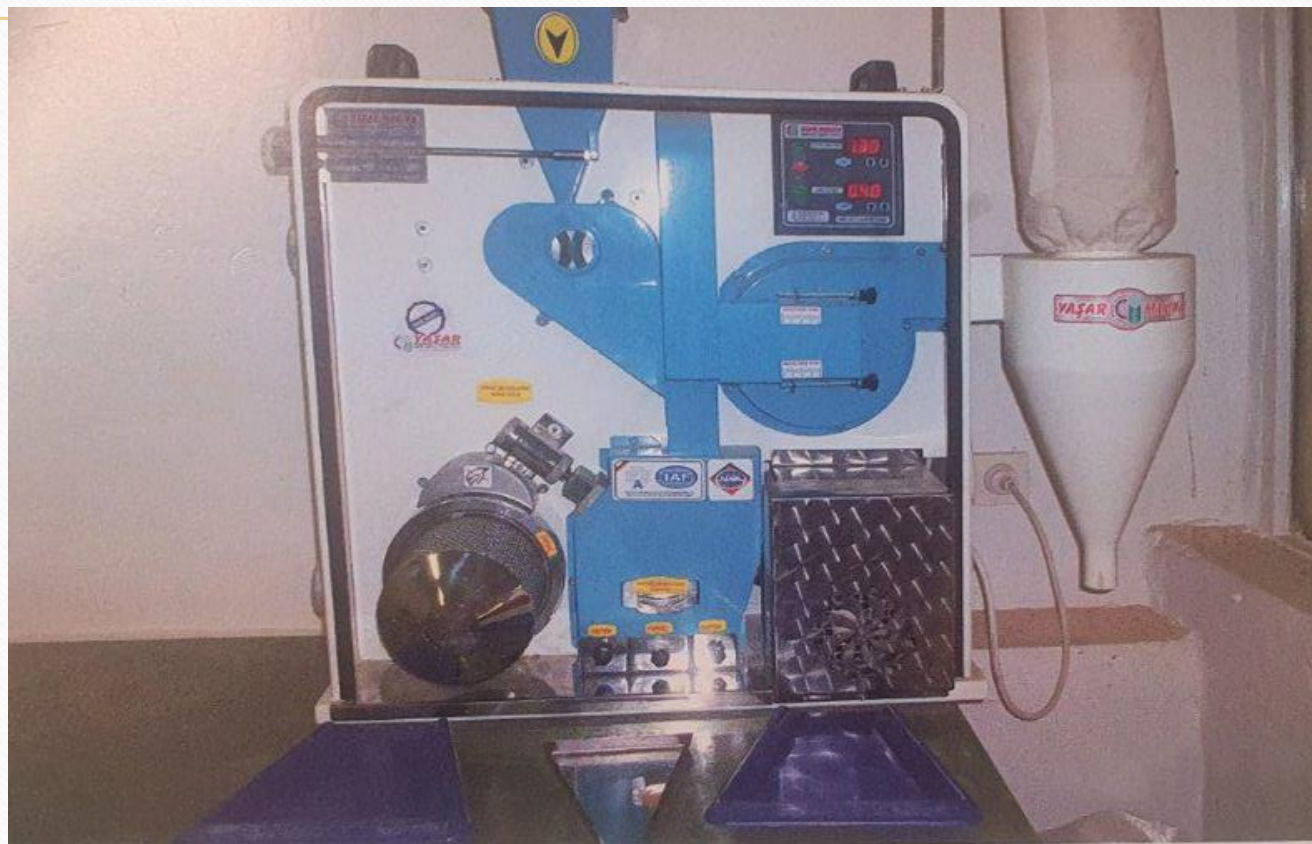

Barone
Влага: 15.3%
Рандаман: 51%

Sant Andrea
Влага: 13.8%
Рандаман: 46%

Лабораториска лупилница - рандманка

Рандаман (%) на дел од актуелните сорти во производството на ориз во РС Македонија (реон Зрновци) во 2022 година во зависност од содржината на влага (%) при жетвата

Сорта	Содржина на влага (%) при жетва			
	17±0,3	15,5±0,3	14±0,3	Просек
Валенте	62 a	60 c	61 b	61
Опале	58 a	52 b	51 c	54
Камео	58 a	57 b	56 c	57
Бароне	54 a	51 b	51 b	52
Сант Андреа	49 a	47 b	46 c	47
LSD _{0,05}	0,998			

- Претходни наши поопсежни истражувања со други сорти покажаа дека оптимално време на жетва за максимален принос на бел ориз е кога содржината на влагата е помеѓу 18% и 20%;
- Во понови истражувања од многу странски автори се наведува дека за да се добие добар рандман оризот треба да се жнее со влага од 18% до 25%, при што се добива компактно зрно со висок квалитет;
- Идеалната содржина на влагата за безбедно чување на арпата до лупење и за лупење е помеѓу 12% и 14%.
- Заради намалување на трошоците за сушење препорачаната оптималната содржина на влага во моментот на жетвата е од 18% до 22%.

Заклучок

- Најпогодни за реонот Зрновци се покажаа сортите што се издржливи на ладна вода, издржливи на ниски температури и отпорни на пламеница;
- Со најдобар рандман се сортите Валенте (61%) и Камео (57%), а најмал рандман покажа Сант Андреа (47%);
- Една од најголемите грешки е касната жетва. Кај сите сорти со намалувањето на процентот на влагата при жетвата опаѓа и рандманот на бел ориз;
- Видливо од овие резултати е дека пресушената арпа пред жетвата се карактеризира со низок рандман.

Ви благодарам на вашето Внимание!

Изработила: Ката Ангелова